



Sygn. akt IV KK 58/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Jolanta Grabowska

w sprawie **Z. S.**

skazanego z art.286 §1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 19 marca 2019 r.

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego

na korzyść od wyroku Sądu Rejonowego w J.

z dnia 20 czerwca 2018 r., sygn. akt II K [...]

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę oskarżanego Z. S.
przekazuje Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego
rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w J. na posiedzeniu, przeprowadzonym w dniu 20 czerwca 2018 r., uwzględnił wniosek prokuratora złożony w trybie art. 335 § 1 k.p.k., i wydanym tego samego dnia wyrokiem, sygn. akt II K [...], uznał Z. S. winnym tego, że w dniu 26 sierpnia 2017 r. w J., woj. [...], działając w celu uzyskania pożyczki, przedłożył nierzetelne pisemne oświadczenie o zatrudnieniu w spółce z o.o. L. w J., przez co wprowadził w błąd spółkę I. sp. z o. o., sp. k. a., wyłudzając kwotę 3000 zł na jej szkodę - tj. popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. sąd wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności. Ponadto na mocy art. 46 § 1 k.k. sąd orzekł wobec niego obowiązek naprawienia szkody, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego spółki I. sp. z o. o., sp. k. a. kwoty 3000 zł oraz zasądził na rzecz Skarbu Państwa łączną kwotę 190 zł tytułem kosztów postępowania.

Wyrok nie został zaskarżony przez żadną ze stron postępowania i uprawomocnił się w dniu 28 czerwca 2018 r.

Od tego wyroku kasację złożył Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny. Zaskarżył wyrok w całości na korzyść Z. S. i **zarzucając** rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego i materialnego, a mianowicie art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 1 k.p.k. i art. 415 § 1 k.p.k., art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. oraz art. 46 § 1 k.k., polegające na uwzględnieniu wadliwego wniosku prokuratora o skazanie Z. S. bez przeprowadzenia rozprawy i wydaniu w dniu 20 czerwca 2018 r. wyroku skazującego zgodnego z wnioskiem i zaniechaniu wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy związanych z:

- czasem popełnienia czynu przez oskarżonego, co w efekcie doprowadziło do skazania oskarżonego za czyn popełniony w dniu 26 sierpnia 2017 r., podczas gdy czyn ten został popełniony w dniu 26 sierpnia 2015 r.
- wypełnieniem wszystkich ustawowych znamion czynu zabronionego, określonego w art. 286 § 1 k.k., przy braku wskazania w opisie czynu znamienia polegającego na działaniu sprawcy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz
- w zakresie zaproponowanego obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego - spółki I. sp. z o. o., sp. k. a., pomimo iż był on w tej części

sprzeczny z wymogami prawa, albowiem o roszczeniu wynikającym z popełnionego przez oskarżonego przestępstwa na szkodę wskazanego pokrzywdzonego Sąd Rejonowy w L. prawomocnie orzekł już wcześniej nakazem zapłaty z dnia 4 sierpnia 2017 r., sygn. akt VI Nc - e [...], w następstwie czego doszło również do rażącego naruszenia prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 46 § 1 k.k., polegającego na orzeczeniu na podstawie tego przepisu obowiązku naprawienia szkody, poprzez zapłatę na rzecz spółki I. sp. Z o. o., sp. k. a. kwoty 3000 zł, podczas gdy o roszczeniu wynikającym z popełnienia przestępstwa wcześniej prawomocnie orzeczono, **wniósł** o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna.

Trafnie podnosi Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, że zaskarżony kasacją wyrok zapadł z rażącym naruszeniem przepisów prawa karnego procesowego i materialnego wskazanych w zarzucie kasacji.

W niniejszej sprawie prokurator skierował wniosek o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego w trybie art.335 § 1 k.p.k. We wniosku tym żądał wymierzenia Z. S. uzgodnionej z nim kary 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz orzeczenia obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego i zasądzenia kosztów postępowania.

Nie budzi wątpliwości, że wniosek ten był wadliwy, ponieważ w opisie czynu zarzucanego błędnie wskazana została data jego popełnienia – tj. dzień 26 sierpnia 2017 r., podczas gdy w toku dochodzenia ustalono, w oparciu o materiał dowodowy, w postaci dokumentów dotyczących udzielonej oskarżonemu Z. S. pożyczki, oraz zeznań świadka A. Ł., iż dopuścił się on zarzucanego mu czynu w dniu 26 sierpnia 2015 r. (k. 2 – 5, 22, 23 – 24, 42 – 43, 46 akt).

Nadto w opisie czynu zarzucanego, prokurator nie wskazał okoliczności, iż sprawca działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, co stanowi znamię czynu zabronionego z art. 286 § 1 k.k. Powyższe okoliczności zostały ujęte w sposób prawidłowy w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów (k.26 akt).

Wniosek był wadliwy również w zakresie żądania orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody. Z materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania przygotowawczego, w postaci zeznań świadka A. Ł. oraz sporządzonej przez nią pisemnej odpowiedzi do sprawy sygn. akt PR 1 Ds. [...], odnośnie udzielonej Z. S. pożyczki, cesji wierzytelności i wydania wyroku nakazowego przez Sąd Rejonowy w L., w sprawie o sygn. akt VI Nc - e [...], wynika, iż w dniu 2 września 2015 r. Spółka I. sp. z o. o., sp. k. a. dokonała cesji wierzytelności na rzecz E.. Wierzyciel, działający przez pełnomocnika, wobec nieskuteczności wezwań do zapłaty kierowanych do Z. S., skierował w dniu 11 lipca 2017 r. do sądu pozew o zapłatę. W dniu 4 sierpnia 2017 r. Sąd Rejonowy w L. wydał nakaz zapłaty w sprawie sygn. akt VI Nc - e [...]. W dniu 6 października 2017 r. nadano temu orzeczeniu klauzulę wykonalności. Odpis wyroku nakazowego nie został jednak załączony do akt postępowania w niniejszej sprawie./k. 22, 23 - 24, 42 - 43, 46 akt).

Na posiedzeniu w dniu 20 czerwca 2018 r., pod nieobecność prokuratora i oskarżonego Z. S., prawidłowo powiadomionych o terminie posiedzenia, Sąd Rejonowy w J. uwzględnił wadliwy wniosek prokuratora, złożony na podstawie art. 335 § 1 k.p.k., i wymierzył karę, zgodnie z treścią uzgodnienia pomiędzy oskarżonym a prokuratorem.

Należy w tym przypomnieć, że w myśl 343 § 7 k.p.k. sąd orzekający na posiedzeniu, w trybie art. 335 § 1 k.p.k., ma możliwość wydania wyroku skazującego o treści zawnioskowanej przez prokuratora i uzgodnionej z oskarżonym albo, jeżeli uzna, że nie zachodzą podstawy do uwzględnienia wniosku, o którym mowa w art. 335 § 1 k.p.k., zwraca sprawę prokuratorowi. Obowiązkiem sądu, orzekającego w trybie art. 343 k.p.k. w zw. z art. 335 k.p.k., jest kontrola wniosku prokuratora zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym. Kontrola powinna obejmować okoliczności popełnienia przestępstwa, kwestię zgodności wniosku o wymierzenie określonej kary ze stanowiskiem oskarżonego, a także zgodność wszystkich propozycji zawartych we wniosku z przepisami obowiązującego prawa procesowego i materialnego. Niezgodność wniosku z treścią tych przepisów skutkuje niemożnością jego uwzględnienia, oraz koniecznością rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych

lub zwrotu sprawy do prokuratury (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 października 2017 r. sygn. akt II KK 178/17 i z dnia 9 sierpnia 2017 r. sygn. akt II K 195/17/.

Uwzględniając wadliwy wniosek prokuratora, Sąd Rejonowy w J. tego obowiązku nie dopełnił, nie dostrzegł bowiem, iż w opisie czynu, którego popełnienie zarzucono oskarżonemu, błędnie wskazano datę tego czynu, poprzez przyjęcie, że dopuścił się przestępstwa w dniu 26 sierpnia 2017 r., podczas gdy czyn został popełniony w dniu 26 sierpnia 2015 r. Powyższa okoliczność, na gruncie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w postaci przede wszystkim dokumentów dotyczących udzielenia oskarżonemu pożyczki, nie nasuwa żadnych wątpliwości. Nie oznacza to jednak, iż sąd orzekający nie miał obowiązku sprawdzenia prawidłowości ustaleń co do wszystkich znamion czynu zabronionego, w tym związanych z datą popełnienia przez oskarżonego czynu. W konsekwencji zaniechanie sądu doprowadziło do przyjęcia nieprawidłowego czasu popełnienia przez oskarżonego czynu przestępczego. Dla oceny skutków powyższego uchybienia istotnym jest, iż na podstawie innych elementów opisu czynu nie można ustalić rzeczywistego czasu popełnienia przestępstwa, a ponieważ wyrok nie zawiera uzasadnienia, nie można powyższej okoliczności doprecyzować w oparciu o treść uzasadnienia orzeczenia.

Słusznie Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny podnosi, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, w pojęciu dokładnego określenia czynu przypisanego, w rozumieniu przepisu art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., mieści się precyzyjne określenie czasu popełniania przestępstwa. W opisie czynu przypisanego należy zawrzeć nie tylko określenie sposobu popełnienia przestępstwa, jego ewentualne skutki, rodzaj atakowanego dobra chronionego prawem, ale także czas i miejsce jego popełnienia. Precyzyjne ustalenie czasu popełnienia przestępstwa ma istotne znaczenie dla pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017r., sygn. akt V KK 39/17).

Sąd Rejonowy w J. nie dostrzegł również, iż w opisie czynu, zakwalifikowanego z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., nie ujęto znamienia działania przez sprawcę w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. W opisie czynu wskazano, iż sprawca działał w celu uzyskania pożyczki, co zawiera się w znamionach przestępstwa

stypizowanego w art. 297 § 1 k.k. i nie jest równoznaczne ze znamieniem określającym przestępstwo z art. 286 § 1 k.k., dla bytu którego wymagane jest, aby sprawca działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Okoliczność, iż oskarżony Z. S. działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wynika z treści jego wyjaśnień i powinna znaleźć odzwierciedlenie w opisie czynu, za który został skazany.

Poza sporem jest, że dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu przestępstwa, którego popełnienie zostało następnie przypisane mu wyrokiem skazującym, powinno zawierać taki opis czynu, który ujmuje wszystkie znamiona danego przestępstwa, przy czym oczywiście nie chodzi o wierne przytoczenie sformułowań z przepisu karnego, ale o takie „opisanie” czynu, nawet przy użyciu określeń z języka potocznego, które dokładnie wskaże sposób zachowania sprawcy. W przypadku przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k., dla odpowiedzialności za ten czyn, niezbędne jest wskazanie celu działania, jakim jest osiągnięcie korzyści majątkowej i powinno to wynikać wprost z opisu czynu. Problematyka dotycząca prawidłowości formułowania opisu czynu, pod kątem zawarcia w nim wszystkich znamion przestępstwa, była wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że opis czynu powinien zawierać dokładne określenie czasu, miejsca, sposobu i okoliczności popełnienia przestępstwa oraz jego skutków, co wymaga wskazania tych elementów przebiegu zdarzenia, które wypełniają te znamiona. Opis czynu musi zawierać wszystkie znamiona wypełnione przez sprawcę oraz obejmować wszystkie elementy czynu, które są istotne dla kwalifikacji prawnej (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 r., sygn. akt IV KK 375/11).

Trafnie wskazuje też Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, że sprzeczne z przepisami prawa jest również rozstrzygnięcie w zakresie orzeczonego, na podstawie art. 46 § 1 k.k., obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego podmiotu.

Zgodnie z treścią art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k. obowiązku naprawienia szkody nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono.

W niniejszej sprawie zaistniała negatywna przesłanka odnośnie orzekania obowiązku naprawienia szkody, ponieważ to samo roszczenie, wynikające z popełnienia

przestępstwa, było przedmiotem postępowania cywilnego w sprawie o sygnaturze akt VI Nc - e [...] Sądu Rejonowego Sąd Rejonowy w L., zakończonego wydaniem nakazu zapłaty w dniu 4 sierpnia 2017 r. Roszczenie będące przedmiotem orzeczenia cywilnego jest tożsame z roszczeniem wynikającym z przestępstwa. Bez znaczenia dla sprawy karnej pozostaje natomiast okoliczność, czy roszczenie zasądzone w postępowaniu cywilnym zostało skutecznie wyegzekwowane. Zakaz wynikający z klauzuli antykumulacyjnej odnosi się do każdego określonego w ustawie wypadku orzekania karnoprawnego obowiązku naprawienia szkody, niezależnie od podstawy prawnej, w tym również do art. 46 § 1 k.k.

Sąd orzekający, niezależnie od przyjętego trybu postępowania, a więc obejmującego także tzw. formy konsensualnego zakończenia postępowania karnego, obowiązany jest badać nie tylko to, w jakim zakresie wynikająca z przestępstwa realna szkoda nie została do chwili wyrokowania naprawiona, ale również i to, czy w innym postępowaniu nie jest rozstrzygane albo nie rozstrzygnięto już prawomocnie o roszczeniu odpowiadającym szkodzie wynikającej z przestępstwa (por. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2014 r. sygn. akt III KK 255/14).

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy w J. dysponował informacją, że pokrzywdzony złożył pozew o zapłatę przeciwko oskarżonemu i uzyskał w postępowaniu cywilnym, w sprawie o sygnaturze akt VI Nc - e [...], wyrok nakazowy. Informacja powinna stanowić sygnał, iż w tym zakresie należy poczynić stosowne ustalenia, czy przedmiotowe roszczenie zostało zasądzone w toku innego postępowania. Wskazane wyżej rażące naruszenie przepisów prawa procesowego w niniejszej sprawie w konsekwencji doprowadziło do rażącego naruszenia przepisu prawa materialnego, tj. art. 46 § 1 k.k., poprzez zobowiązanie oskarżonego Z. S. Do naprawienia szkody, pomimo istnienia negatywnej przesłanki do orzeczenia obowiązku.

Skoro zatem Sąd Rejonowy w J., orzekając w sprawie II K [...], w sposób rażąco naruszył przepisy prawa procesowego, a mianowicie art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 1 k.p.k., art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. i art. 415 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w dacie czynu, którego następstwem jest rażąca obraza prawa materialnego (przepisu art. 46 § 1 k.k.), a uchybienia te, co wskazano wyżej, miały istotny wpływ na treść

zaskarżonego wyroku, Sąd Najwyższy, z mocy art. 537 § 2 k.p.k. i art. 535 § 5 k.p.k. orzekł jak w wyroku.